
MŰVÉSZET ÉS KÖZÖNSÉGE

GÉCZI JÁNOS

Csohány Kálmánra emlékezve

Népünk történelmében a társadalmi haladásért, a nemzeti felemelkedésért, a kulturális értékek megőrzéséért és gyarapításáért folytatott küzdelemben hagyományosan fontos, semmi mással nem pótolható szerepet töltrtek be a művészetek. Méltó rangot e küldetés a felszabadulás óta el-telt négy évtizedben kapott, hiszen a dolgozó emberek szellemi gazdagítá-sa, az alkotóerők kibontakoztatása, a művészet által jelentősen moti-vált tartalmas élet igényének felkeltése, kereteinek megteremtése a szo-cializmus alapvető céljai közé tartozik. Az új társadalom építése során történelmi léptékű fordulat következett be a kultúra demokratizálódá-sában is: a korábban tudatosan kirekesztett milliók előtt tárultak szé-lesre az iskolák, a közművelődési intézmények kapui, váltak közkinccsé az egyetemes és a magyar művészet remekei. A kulturális forradalom során szorosabbá vált az alkotóműhelyek és művészek, illetve a kultú-rát szerető és értő emberek kapcsolata, kiteljesedett a népről, a népnek szólni gondolat.

Az elmúlt évtizedek alkotásainak legjavát a szocialista értékek, hu-manista törekvések jegyében fogant művek jelentik, s ez akkor is igaz, ha a szocialista építőmunka minőségi követelményei, megváltozott felté-telei folyamatos megújulásra készítetik a művészeti életet is.

Nagy örömeinkre szolgál, hogy a felszabadulás utáni magyar képző-művészet élvonalába egy innen elszármazott, ízig-vérig mógrádi lelkiületű alkotó, Csohány Kálmán grafikusművész is beletartozik.

Pásztón született, 1925-ben. Január 31-én lenne hatvanéves, de sajnos már öt esztendeje nincs közöttünk. Pályája csúcán távozott, mégis lezárt, egységes életművet hagyott örökül. Gyermekéveit, kora ifjúságát töltötte a Mátraalján, hagyományos szegényparaszti miliőben, földművesek, favá-gók, mezőgazdasági cselédek, bérmunkások környezetében. Egész életének meghatározó élményét jelenti ezeknek az elnyomított hátú, de őszinte tekintetű, tiszta, igaz embereknek a sorsa. Salgótarjánban érettségizett, a háború viharai azonban a csiki-havasokba sodorták, ahol fakitermelő-ként dolgozott. Egy darabig még a felszabadulás után is kemény fizi-kai munkával kereste kenyerét: volt vasúti pályamunkás Pásztón, szén-bányász Nagybatonyban. A „fényes szelek” emelték szárnyaikra, s nem-zedéktársaihoz hasonlóan számára is megadatott a született tehetséget tudatos művészetté érlelő tanulás lehetősége. 1952-ben szerzett diplomát a képzőművészeti főiskolán... Ettől kezdve művészi ambícióinak élt: grafikusai, könyvillusztrátori munkásságot folytatott, rendszeres kiállítója lett a hazai művészeti szemléknek, gyakorta vett részt külföldi tárlato-

kon is. Sajátos formanyelvű, önálló karakterű művészetet teremtett, melynek elismerésként kétszer kapott Munkácsy-díjat, s kiérdemelte a Magyar Népköztársaság érdemes művésze címet is.

Munkásságában a létezés, a mindenség titkait őrző vonalnak, a szükbeszédű, feszesen sokat mondó rajznak van központi szerepe. A talán még a tagolt beszédnél is ősbibb jelet mindenkor a logikai rend, a gondolati közlés szándékával, virtuóz technikai biztonsággal használta. Az emberek, a fák, virágok, madarak az ő képcin a legegyszerűbb formában, lényegüket tükrözve, stilizáltan jelennek meg, s ha elvont tartalmat jelképeznek is, elkerülik a rafinált spekulációkat, közérthetőek összefüggéseik.

Művészetének balladisztikus hangvétele, igazságosztó, mesemondó hajlama a népművészetben gyökeredzik. De nem a folklór csábítóan színes világából, hanem a népi kultúra tiszta forrásaiból eredeztethető, csakúgy mint *Bartók* zenéje, vagy *Váci Mihály* lírikus hangja. Népisége nem átvett, nosztalgikus divatelemekre épül, hanem belső azonosulásra, a megélt és megszenvedett élményekre. „Nem tartom magam folklórművésznek. Én az embereket szeretném megközelíteni. Életüket, érzelmi világukat szeretném a magam eszközeivel ábrázolni. Szűkebb hazám gyermekait ismerem jól, de úgy érzem, hogy az ő örömük vagy bánatuk papírra, vagy rézlemezre vetésével egyetemes emberi magatartást közelítek meg. Ez a legfőbb célja és értelme munkáimnak” – nyilatkozta önéletrésében, és – mint ez a kiállítás is példázza – reményeit sikerült valóra váltania.

Csohány kötődése szűkebb és tágabb pátriájához kettős természetű. Egyrészt a pásztói emberekhez, a tájhoz, a palóc etnikumhoz fűződő, a képeit is megtermékenyítő bensőséges viszony, másrészt a folyamatos és tevékeny kapcsolat a megyével jelzi ezt. Évtizedekig élt távol tőlünk, de lélekben mindig velünk maradt. Szívesen látogatott haza, szorgalmazta – maga is végezte – a helyi tárgyi és szellemi emlékek, hagyományok gyűjtését, előszeretettel rendezett itt kiállításokat, bőkezűen hátrahagyott, ajándékozott műveket. Jószívvvel formázta kerámiába az *Énekek éneke* stációit, mert e megbízása a Karancs Szálló díszítésére szolt. Sok barátja volt közöttünk, s ahogyan egyik leghivatottabb méltatója jellemezte: „Hatalmas meleg kenyér – ez volt mindannyiunknak”. Joggal érezzük úgy, hogy *Mikszáth* jó palócainak nyomdokain haladt, amikor a képzőművészetben örökítette meg értékteremtő módon a nógrádi emberek világát.

Felemelő kötelességünk, hogy Csohány Kálmán szellemi és tárgyi örökségét, életművét rangjához méltó módon őrizzük, ápoljuk. Szép gesztus, hogy az évente megrendezett nemzetközi művésztelep résztvevői mintegy azzal kezdik együttes munkájukat, hogy leróják kegyeletüket Csohány pásztói sírjánál. Csak helyeselhető az is, hogy az országos rajzbiennalé egyik legrangosabb alkotóját mindenkoron a Csohányról elnevezett díjjal jutalmazzák. 1983-ban Pásztó székhellyel létrejött és nagy ügybuzgalommal tevékenykedik a Csohány baráti kör. Kisgalériát hoztak létre, színvonalas, igényes programmal készültek a most kezdődő emlékhétre. Ennek keretében emléktáblát avatnak a művész egykori iskolájánál, egy szocialista brigád felveszi Csohány Kálmán nevét.

Az igazi nagy feladat azonban még előttünk van. Helyi és megyei

erők összefogásával létre kell hozni Pásztón a *Csohány-képtárat*, amely állandó otthona, kiállítóhelye lenne a birtokunkban levő, s céljaink szerint gyarapítandó alkotásainak. Így tudnánk biztosítani, hogy megyénk lakossága, fiatalsága megismerje és értékei szerint, lokálpatrióta módon tisztelje Csohány művészetét. Joggal reméljük, hogy ezenmód is erősödik a tájhoz, a szülő- és lakóhelyhez való kötődés érzése. Az állandó kiállítás azonban tovább bővítené a kulturális, idegenforgalmi látnivalók sorát is, hiszen ezt a gyűjteményt – a már meglévő nevezetességekkel együtt – megtekinteni érdemes lesz Pásztóra utazni. Ily módon tudnánk mi hozzájárulni a műtörténezszeek feladatához, Csohány szakmai értékeinek minél teljesebb számbavételéhez.

Elhangzott 1981. január 26-án a Csohány Kálmán-emlekkiállítás megnyitóján, Salgótarjánban, a Nógrádi Sándor Múzeumban.

